

Oponentský posudek diplomové práce kol. Martiny Chudobové

Větosled v současné češtině

Šárka Zikánová

Kol. Chudobová se ve své práci věnuje poměrně ucelenému přehledu českého větosledu na základě jednotlivých spojovacích výrazů. V první části své práce podává definice základních používaných termínů – je třeba ocenit, že definuje i termíny, které se považují za běžné (souvětí), a přitom se v bohemistické tradici užívají v různém smyslu; zde autorka rovnou předchází možným nedorozuměním. (K tomu poznámka: S. 9 – termíny postpozice, antepozice a interpozice by bylo vhodnější definovat vzhledem k větě řídicí a závislé, nikoli hlavní a vedlejší.)

Rozsáhlý úvod je věnován problematice větosledu v české a slovenské odborné literatuře. Autorka seznamuje čtenáře podrobně s pojetími jednotlivých autorů, v závěru úvodní části pak podává přehlednou shrnující tabulku, stejně jako shrnutí poznatků o slovosledu. V této shrnující části by bylo vhodné odlišit vlastní názory od názorů převzatých, stejně jako hypotézy od závěrů vlastního výzkumu. (S. 53: „Podřadná souvětí vykazují volný slovosled. Nejvíce patrná je volná pozice vedlejších vět příslovečných, ...“ – kdo to říká? Proč se to píše právě tady?)

Při koncipování výzkumu vytipovala kol. Chudobová druhy vedlejších vět, jimiž se chce zabývat, a pro každý z nich zvolila jeden či více typických spojovacích výrazů, na jehož základě pak vyhledávala doklady v ČNK. Pro každý spojovací výraz bylo vyhledáno 500 výskytů, v případě polyfunkčnosti 1000 výskytů. Ze získaných dokladů autorka nejprve vyloučila výskyty, které do tohoto výzkumu zjevně nepatří (např. hledaný výraz má jinou slovnědruhovou platnost), zbylé pak zpracovává v analýze. Jde o promyšlený postup, který měl vést k reprezentativnosti a vyváženosti získaného jazykového materiálu. K němu se vztahuje moje malá připomínka. Vlastní excerpce ukazuje, že u některých spojovacích výrazů bylo nutné vyloučit velkou většinu vyhledávek (u souvětí s *než* zbylo 29 vhodných dokladů, u souvětí s *at'* 30 dokladů). Snad by – při příští podobné práci – bylo jednodušší soustředit se při sběru materiálu na jistý pevný počet ne hrubých dat, ale očištěných: tj. dát si za cíl získat např. ke každému spojovacímu výrazu 70 použitelných (vytříděných) dokladů.

Ve vlastním rozboru se u každého spojovacího výrazu hodnotí poměr VV v postpozici a antepozici. Na základě dnešních jazykových dat se tak de facto ověřují tvrzení dosavadní lingvistické literatury. Velice podstatné je shrnutí práce představující hlavní větosledné tendence u jednotlivých druhů VV; důležité je, že autorce se ho podařilo formulovat tak, že nedochází k přílišnému zobecnění na základě kusých faktů, ačkoli by bylo velmi jednoduché k tomu v tomto případě sklouznout. (Srov. jednověté, a přitom nezavádějící shrnutí celé práce na s. 101: „Velmi zjednodušeně lze tedy konstatovat, že u vybraného vzorku spojovacích prostředků se pro vedlejší věty potvrdila obecná tendence zaujímat postavení v postpozici.“)

V analýze prosím o vysvětlení tvrzení o srovnávacích větách s *než* na str. 94: „Srovnávací věty s *než* se bez výjimky postponují. Jejich postpozici lze vysvětlit tlakem gramatické formy, tento typ vedlejší věty závisí na komparativu, který se těsně váže k verbu finitu řídicí věty. Antepozice těchto vedlejších vět by vedla k subjektivnímu charakteru celé struktury:

... *zblízka bylo dobro mnohem těžší, než jsem si představoval.*“ (Je tu vůbec antepozice možná?)

Celkově autorka splnila cíle, které si v práci vytkla, i když je mohla vyjádřit jasněji; shromáždila a zpracovala veškerou podstatnou českou a slovenskou literaturu k tématu; mohla poté jasněji odlišit hypotézy od závěrů, což souvisí s definicí cílů; poměrně jednoduše získala jazykový materiál; provedla vlastní výzkum, který ve své ucelenosti přesahuje rámec běžné diplomové práce, a dokázala vytvořit promyšlenou strukturovanou sondu do českého větosledu.

Po formální i jazykové stránce je text vypracován velice pečlivě, naprosto ojediněle se v něm vyskytují pravopisné chyby či překlepy.

Předloženou diplomovou práci doporučuji k obhajobě.

Doporučené hodnocení: výborně

V Praze dne 22. 1. 2011

PhDr. Šárka Zikánová, Ph.D.